

(המשך מעמוד 8)

הצפיצו של המשרד, היה נעמד במרכז הגן ושרוק במשוקית שלו. אחרי-כך היה שואג: "לרבותי סוגרים את הגן!" את המשפט העברי היחיד הזה למד בחשק רב כשנעשה שומר. ואמנם כעבור חמש שנים ידע להגיד אותו על-פה רק עם שגיאה אחת: "לרבותי". הטקס הזה היה מתנהל גם כשירד גשם, והגן היה ריק. מהוא לא הכיר קונצים, אמרו עליו.

במלחמת-העצמאות צעד האיש בהורו צבאי מול כלובי החיות, עם רובה-צייד דרוך ביד, מוכן להרוג את החיות המסוכנות, אם היה הפצצה לפריצת כלוביהם.

הוא אתה רחוק וגר בודד בגן עם 150 הק"ג שלו שטופי הסוכר. קשה היה לחשוב עליו כאיש נשוי, אף כי היה פעם נשוי. אולם הוא סירב בעקשנות לדבר על זה.

לפני ארבע שנים ברח מהכלוב השימי פאנזה הגדול פיקי. פחדו לגשת אליו. אפילו המנהל ברוך גופר. אבל לא השמן. הוא ניגש לחיה. היא הושיטה לו יד ב-הכנעה וצעדה לצידו לאט-לאט אל הכלוב. בתיק המיומם שלו במשרד יש מכתב מ-מנהל הגן: "אני בא להודות לך על קור רוחך שנהגת בעת שפיקי השימיפאנזה פרץ מהכלוב."

לא רצה לנסות. הילדים חשבו שהוא מנהל הגן. אחרת התקשו להבין מדוע הוא רובו כל-כך כשאהד מהם ניסה לתב גייר לחיות שלו, או להיכנס בלי כרטיס. הוא היה רודף אחרי ילד כזה לאורך כל הגן, תופס אותו בצווארון וצועד אתו בהודו והדר החוצה.

בגיל 70 סירב לעבור למרשב זקנים. כי לא יכול היה לראות את עצמו בלי הגן או הגן בלעדיו. הוא היה בטוח שאם יסע לגרמניה לקבל את השילומים, ימותו כל החיות והגן יתפוצץ.

הוא נשאר פרסיד עד הרגע האחרון. ב-26 לספטמבר כל יום הולדתו ה-71. הוא הוכר נס גוסס אל בית החולים ב-14 לספטמבר. הרופא שאל את ידיו לגילו וזה השיב: 71. מנגוס חזר לרצע להכתו: "שמחל לי, הר דוקטור, עוד לא. בעוד שבוע", ומת.

יחסי חוק

מה זה כושי?

השבוע הודיעו לציבור, דוברי הממ"שלה וההסתדרות, על כהנתן המשותפת לארח בישראל אלף משתלמים מאפריקה בשנה הבאה. יהיה זה מאמץ חשוב, ש-ביכולתו לתרום במיוחד לפיתוח מדינות אפריקה החדשות. הוא גם צריך לתת לישראל ידדים ביבשת השחורה.

אולם דווקא שני אורחים אפריקאים, הי-ישובים כבר בישראל, הוזהרו כי שכרו של המאמץ עלול לצאת בהפסדו. הסיבה העיקרית לכך: יחס הוילווול והעלבון של הציבור הישראלי לאורחים מאפריקה. אם לא יתקן יחס זה, הוזהרו, יצאו אלף המשתלמים החדשים לא כידוני המדינה, אלא כאויביה המושבעים.

סיפר לכלכלן גנאי, המשתלב בניהול פיננסי בישראל: "אני חוזר לאפריקה מלא מריחות וריניאה. לא תיארתי לי מעולם שאזכה ליחס כזה דקא בישראל. הייתי במספר ארצות אירופיות ובאף אחת מהן לא נתקלתי ביחס עויין ומלא זילזול כפי שנתקלתי בו אצלכם.

נשבעתי כי בשווי לארצי אכתוב ספר אנטי-ישראלי ואוציא אותו לאור בכוחות עצמי, אפילו אם אפסיד על זה. עלי לפקוח את עיני האפריקאים על יחסכם האיום כלפיו.

המלה האיומה הזאת — כושי, כושי סמבו מדוע משרד החוץ שלכם אינו מתוך את הקהל ואינו מסביר השכם והערב כי לא יקראו לנו ככה? האם טרח משהו במשרד החוץ שלכם להודיע, כי המלה כושי פירושה בשפתנו עכברוש?

ובכן, קרה לפעמים כי באנגליה קראו ילדים אחרי נגרו. מה קרה? הורי הילדים נזפו בהם מיד והילדים ניגשו אלי וביקשו סליחה. אבל מה? כשהו קורה, ההורים צוחקים או לכל היותר שותקים. "אין זה מספיק לפרוש את שטיח הארי-גמן בפני אורחים רמי-מעלה מהיבשת הי-אפריקאית. זה נחוק וזה נחמד, אך אל לכם לחשוב שבזאת אתם יוצאים ידי חובה. והקורסים המפורסמים לסטודנטים האפרו-אסיאתיים — גם אלה לא יעזרו, אם לא תמסרו את שלכם הקהל אלינו לחלוטין, אם המוסדות שלכם לא יצאו בעוד מועד במסע הסברתי מקיף ומעמיק.

אחרת, מוטב שתדעו: כל אפריקאי, יהא זה סטודנט או דיפלומט, שיהיה בישראל יותר משבוע, יהפך לשונא מושבע שלכם. "היי, אתה!" אהרה דומה היתה כפי דיפלומט אפריקאי בתל-אביב: "לפני ימים מספר יצאה אשתי במכונית שלנו לשוק. ברגע שיצאה מהמכונית, הקיף אותה המון שקרא לעומתה: כושי, כושי סמבו אשתי פרצה בככי, ונכנסה מיד חזרה למכונית. ניסיתי להסביר לה שאלה אנשים פשוטים, ושלא רצו בעצם להכאיב לה. אך הדבר אינו עוזר. היא נמנעת מאז לצאת לבדה לרחוב.

לפני כמה ימים שוחחתי עם מכרתי באחד הרחובות היפים של צפון תל-אביב. לפתע התקרבה אלינו קבוצת נערים בני 18-16. הם פנו אלי בצורה מעליבה, שלא השתמעה לשתי פנים: היי, אתה! הסתרתי את זעמי וסניתי אליהם בנימוס: האם אתם רוצים לדבר אתי?

תן לנו סיגריה! אמרו בגסות. מכרתי הסבירה להם משהו בעברית, וזה כנראה פעל, כי הם ילמלו משהו כעין, מצטע-רים, אבל זה לא הפריע להם להשימץ לעבר מכרתי מילות-גנאי שאינני רוצה לחזור עליהן.

המצב בארץ הוא כזה, שאשה, הגונה אינה יכולה להרשות לעצמה להיראות ב-חברתו של גבר אפריקאי מפחד השכנים, כי מיד ידבק בה הכינוי "זונה". יורד כל שחוס-עור הוא לגביכם יצור כה ירוד ובולתי-אנושי כמעט, שכנראה רק זונה מסכימה לצאת או להיראות אתו.

נערה בת 16. חיפשתי לפני כמה זמן את דירת מכרי, באחד הבתים הגדו-לים והמפוארים, גם כן בצפון תל-אביב. אני מדגיש כל פעם את המיקום, כדי שיהיה ברור כי הבורות כלפי הבעיה האפ-ריקאית קיימת באותה מידה בשכונות המתקדמות-כביכול של העיר.

"התקשיתי למצוא את הדירה וצילצלתי בדלת אחת הדירות, כדי להודיע אם הם מתגוררת בבית הזה המשפחה אליה הגו-מתי. את הדלת פתחה נערה, אני מדגיש: נערה כבת 16, ובראותה אותי פרצה ב-צעקה היסטרית: כושי! כושי! וטרקה את הדלת בפני.

"אני מכין", טיים הדיפלומט, "כי קשה לאנשים לבנים להתרגל לשחורים. אך לשם כך קיימים כל המוסדות הממלכתיים שלכם: משרד החוץ, משרד החינוך ועוד. אם לא תלמדו את התושבים, החל מילדי בתי-הספר וגמור כמבוגרים, להתיחס אלינו כאל בני-אדם רגילים, אינני חושב כי כל מפעלי הראאה של ממשלתכם יעזרו. ל-היפך."

דת

קשה להיות יהודי

לאברהם ומריה עקביץ נדרשו עשר שנים כדי להחליט שהם רוצים לעלות לישראל. אברהם, יהודי יליד-פולין, ואשתו הרוסיה, הנוצרית, עזבו את ברית-המועצות ב-1947, אבל רק ב-1957 ידעו בבירור כי הם רוצים להיות ישראלים. חיפשתי מולדת לארבעת ילדי! הסביר אברהם.

מכיון שידעו מה רצונם, היו גם מוכנים לעמוד בתנאי-הקליטה הקשים. אברהם עבר קורס ארוך, נתקבל כמורה בבאר-שבע. פעם בשבועיים היה מבקר את ביתו בכפר-סבא. מריה, מורה לביאולוגיה, עבדה כעוזרת במוסד של עליית הנוער. אך מעולם לא נשמעה מפהם תלונה כלשהי.

עד אשר בא מועד התייצבותו של בכורם, רומן, לשירות צבאי. לצורך זה היה עליהם להוציא תעודת-זהות. הפקיד רשם לו: "נוצרי". דבר זה העלה את חמת עקביץ ואשתו. "בין הברירה שבני ייקראו יהודים ברוסיה, לבין הברירה שייקראו גויים ב-ישראל", אמר, "אני מעדיף את רוסיה!" והם חזרו לברית-המועצות.

מצב זה, הסברו, לא היה מיוחד למש-פחת עקביץ. סופר השבועון הפולני היש-ראלי אודנובה, הנריק ווקסלר, פרץ ביקור בשכונת מגוריהם של הזוג בכפר-סבא. לא היתה משפחה מעורבת אחת שלא דיברה על קשיי הנישים הלא-יהודיות וילדיהן.

הגברת ברייטמן, ילידת רוסיה, סיפרה לאחר שסירבו למול את בנה לפני שנת-גיר: "אני לא מאמינה לא בכומר ולא ברב, לכן נשאר בני גוי. אבל לוא היתי מתג-ירת, גם זה לא היה עוזר. הנה, שכנתי עשתה זאת וכולם קוראים לה: הגויה הבלונדית! מי שאינו יהודי כנראה שקשה לו גם להיות ישראלי."

שומרי השגירות

חמישה פרשים של משטרת רמת-ג, שהיו חלק מכוח המשטרה הגדול שהוצב סביב השגירות חסוביטיות, כדי למנוע את המפגנים נגד פיצוץ פצצות אטום מלהתקרב אל הבניין.

זהו סיפורו של כשלוף אמין. הוא הת-חיל בחרדה הפשוטה של אם ואב לגורל בתם הפעוטה, והסתיים ליד שגירות ברית-המועצות ברמת-גן ושגירות ארצות-הברית בתל-אביב.

במרכז עומדת גם צעירה: רות דורון (24), ילידת קיבוץ גבעה וכיום עקרת-בית ירושלמית. הגברת דורון היתה ידועה יותר כ"רותי הנהגת" — כי היתה האשה הראשו-נה שהצליחה להשתכר כנהגת משאית ביש-ראל. היה זה לפני שלוש שנים, אחרי ש-רותי חומת-העיניים והשיער השתחררה מ-שירות כצנחנים.

הישיבה ליד הגה המשאית הכבדה היה רק סימן-דרך אחד בחיים, שההרפתקה היתה מטרם הנעלה. אפילו המסגרת הקיבו-צית מצאה אותה ל"משוגעת" מדי עברה. כללי החברה המקובלים נראו לה, כדבריה, עצובים ומחניקים, והיא פירקה אותם לר-סיסים. כאשר ירדה מן המשאית עלתה על סיפון אוניות צי"ם כריילת — מקצוע שגם הוא לא משך נערות רבות עד אז. מדוע? גם לראות את העולם וגם להרחיח כסף — מה רע בזה? ביחוד שהייתי חייבת כל כך הרבה כסף לאנשים."

כך הרבה כסף לאנשים. כן הרבה שמה של רותי מנגבה לשם-דבר בארץ, ביבשה ובים. כל זה השתנה כאשר גנשה את יהודה דורון (29), דיילו של קברניט ירושלים. תקופת החיזור היתה צררה ביותר ("בים כל יום כמו שנה", אומרת רותי) עד ש-הגיעו לאי ארובה בים הקאריבי, שם, בחיק הצמחה האכזונית, על חוף הים הרומנטי זרוע הסלעים והמערות, הציע לה נשואים. בשובם ארצה ירדו שניהם לחוף, התחת-נו ומתחו קו על ההרפתקנות.

*** רצון-החיים ואדישות

גם כשלוף זה הביא אחריו נפולת, אם כי זעומה ביותר. חמישה אנשים טרחו לכתוב אל רות דורון ולהביע את הודותם עם קריאתה. ואילו ידידים שגב שוה ברחוב מצאו בכל הפרשה רק נושא מצויין ללעג ולבדיחות. ליצן הפלמ"ח, שאול כיבר אף מצא לנכון להשימע דברי-עידוד

העתון היחיד שפירסמו היה העולם הזה (1254). טיים הניו-יורקי, טיימס ו-איבורר הלונדוניים השיבו בנימוס כי ל-צערם לא יפרסמהו.

רות דורון, יומת הפגנת-המחאה, בלבוש של שחקי-נית כדורגל, בתקופה בה שירתה בצה"ל.